

Estiske krigsforbrytere sto bak massedrap

Det var estere selv som anga og drepte tusener av estiske jøder og kommunister under annen verdenskrig, viser en ny, smertefull bok.

Aftenpostens
korrespondent

Stockholm

Det var ikke de tyske okkupantene, men estiske politifolk og hjemmevernsmenn som sto bak drapene på flere tusen estiske jøder og kommunister under den annen verdenskrig, skriver den eksil-estiske forfatteren Peeter Puide i sin nye bok «Samuil Braschinskys forsvundne raseri». Mange av de drepte var kvinner og barn, og detaljene om hvordan de estiske quislingene gikk frem når

de skjøt barna er helt ubeskrivelig forferdelige.

Mange av de estiske krigsforbryterne flyktet etterhvert over til Sverige, der de gled inn i det store baltiske eksilmiljøet. I dag er de fleste døde, men det finnes fortsatt enkelte menn i 85-års alderen. Flere av de estiske krigsforbryterne ble i sin tid avhørt av svensk sikkerhetspoliti, men sakene kom ikke lenger enn til riksarkivet. I dag kan de føle seg trygge, i og med at forbrytelsene de gjorde seg skyldige i, ble foreldet etter 25 år.

Selv flyktet Puide som femåring med sin familie fra Estland.

Grums hvirvles opp

Boken, som kom ut i Sverige i forrige uke, vrir knivene rundt i fortsatt åpne sår i et folk som under annen verdenskrig i tur og orden ble okkupert av Stalins Sovjetunionen, Nazi-Tysk-

land og Sovjetunionen igjen. Valget mellom pest og kolera førte til mye grums, som nå hvirvles opp igjen i det nye Estlands oppgjør med sin fortid.

Navnet i bokens tittel er hentet fra den estiske jøden Samuil Braschinsky, som overlevet den ene konsentrasjonsleiren etter den andre - Klooga, Lagadi og Viivikonna - og som var hovedvitne i krigsforbrytterrettssaken i Ludwigsburg i 1965. Selv var Braschinsky en av de få som overlevet Klooga-massakren i 1944, og Puide har reist fra sted til sted der Braschinsky hadde vært og hvor alle andre som i dag har noe å fortelle, har vært.

Om mens Puide selv skriver sin romanpregede bok med et åpenlyst raseri over all den likegyldighetens brutalitet han har avdekket, er noe av det som slår ham sterkest hvordan Braschinsky kunne fortelle så kjølig og detaljert om alle

de grusomheter han hadde opplevet.

Hittil har den gjengse historie tatt for seg de sovjetiske massedeportasjoner av titusener av baltene til Sibir i 1940-41, og fortalt hvordan det var tyskere som drepte de estiske jødene og kommunistene. Men allerede rett etter at Estland i august 1991 ble selvstendig igjen etter Sovjet-tiden, dro Peeter Puide hjem igjen til Tallinn og har gravet frem den ubehagelige sannheten i det estiske riksarkivs spesielle samling:

Quislinger

Det var i virkeligheten noen hundre estiske quislinger - folk i det politiske politi, i hjemmevernet og politiet - som anga jøder og kommunister. Som hentet dem til avhør, fastsatte dommene og sto for henrettelsene, skriver han. Særlig sentralt når døds-

dommer skulle fastsettes, sto en tremannskommisjon fra det estiske politiske politi.

Før krigen bodde det ca. 4400 jøder i Estland, de var estiske statsborgere og mange hadde deltatt i den estiske uavhengighetskrigen mot Moskva i 1919. Av dem ble 500 deportert til Sibir, omkring 1000 ble drept rundt om i Estland, et par hundre gikk såkalt frivillig med i sovjetiske tilintetgjørelsesbataljoner, og resten klarte å flykte. For mange var deres eneste redning å flykte østover sammen med Den røde hær.

Under Nazi-Tysklands okkupasjon av Estland ble mange tusen jøder fra også andre deler av Europa transportert dit og likvidert eller langsomt mishandlet ihjel.

Samtidig ble også flere tusen baltiske kommunister summarisk likvidert under den tyske okkupasjon

nen, oftest av estiske quislinger.

Etter russifiseringen av Estland fra slutten av 1800-tallet, tilkjempet landet seg selvstendighet i 1918 da det nye bolsjevik-regimets styrker trakk seg tilbake østover under de tyske troppenes fremrykning. Men med Molotov-Ribbentrop-pakten fra 1939 i hånd okkuperte Moskva igjen Estland fra sommeren 1940, og mellom juni 1940 og juli 1941, da tyskerne marsjerte inn i Estland, ble titusener av estere deportert til Sibir.

Det er et velkjent kapittel i esternes tragiske historie, men grusomhetene fra esterne selv, som Puide nå avdekker, pågikk under den tyske okkupasjonen frem til Sovjet-styrkene gjeninntok Estland i august 1944. Deretter skulle det gå 47 år før Estland igjen ble selvstendig og oppgjøret med fortiden kunne komme i gang.

C ● ● ● K ●

Ap 2/4 - 97 ● ●